

LUND UNIVERSITY

Reformen som ritual

Persson, Anders

Published in:
Helsingborgs Dagblad

1990

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Persson, A. (1990). Reformen som ritual. *Helsingborgs Dagblad*, (19900811).

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Reformen som ritual

REFORMERNA, de medvetna försök till förändring som ständigt genomförs på skilda håll i samhället har studerats av flera forskare och presenteras nu i antologin "Makten att reformera".

Förändring — en offentlig lögn?

I maktutredningsantologin *Makten att reformera* problematiseras den rationalistiska synen på förändring i organisationer. Man kan nog säga att den synen är en ingenjörsupplåtning där mål, medel, effektivitet och strävan mot den bästa lösningen är vägdande. Men denna syn är inte enbart en organisationsteori, utan en världsbild som utgörs av bestämda antaganden om natur, samhälle och individ. Världsbilden är på många sätt dominerande i det västerländska samhället därför att den svarar mot det dominerande sättet att reglera förhållandet mellan natur, samhälle, ekonomi, marknad, företag och individ. Om man därför, som antologins redaktörer Nils Brunsson & Johan P. Olsen säger, sätter frågetecken vid det rationalistiska sättet att tänka, kommer man också att sätta frågetecken vid dominerande normer och uppfattningar i det moderna samhället.

Reformer

Bokens sammanhållande tema är studiet av reformer, vilka definieras som medvetna

Reformer är rutin snarare än brytpunkter i organisationers utveckling. De behöver egentligen inte ha så mycket med förändring att göra, utan kan snarare utgöra hinder för förändring.

förändringsförsök i organisationer. Reformer kan ses som ett uttryck för den rationalistiska upplåtningen, inte minst därför att de ofta hanteras som en särskild aspekt eller del av organisationen. Reformer ses i den meningen som ett uttryck för aktörers förändringssträvan, vilket kan utvärderas i förhållande till ett förutbestämt mål. Detta rationalistiska synsätt är intimt förknippat med sättet att i verkligheten genomföra förändringar i det västerländska samhället.

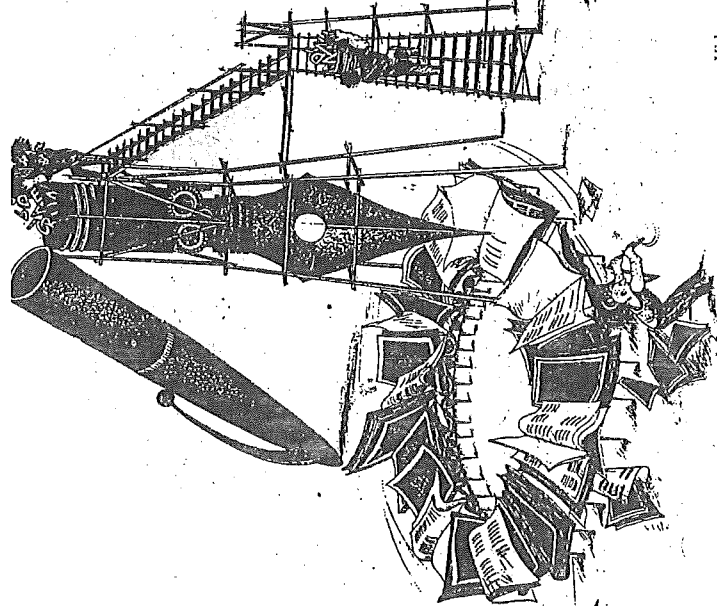
Brunsson & Olsen och deras många medförfattare vill bryta med denna rationalistiska syn och menar att organisationer snarare kan ses som institutioner eller regelsy-

Den offentliga lögnen

Det kan nämnas, vilket tyvärr inte görs i antologin, att just det förhållande mellan mål, reform och utfall som författarna benämner den institutionella synen, benämns "den offentliga lögnen" av lundsociologen Bengt Gesser när han diskuterar det svenska utbildningsreformerandet i det svenska samhället. Han skiljer mellan en reformin-

vå där förändringar planeras, diskuteras,

Teckning: BIANCHI

stem än instrument för aktörer. De anvisar därvidlag en speciell plats för den målrationalistiska synen då de menar att den avgör hur dominerande aktörer talar om organisationer, deras mål och förändring. Den institutionella synen ser de mer som ett sätt att beskriva hur aktörer handlar och vad som i verkligheten händer när de försöker genomföra förändringar.

Man kan alltså beskriva rationalismen som en speciell samtalsskordning som på förhand bestämmer hur aktörer ser på organisationer, hur de planerar och organiserar reformer samt utvärderar dem. Rationalismen utgår därvidlag från att organisationer är tillfälliga, ganska flyktiga utfall av aktörers önskan att realisera mål. Eftersom de tror att målen styr tror de också att organisationer är elastiska.

Den institutionella synen kan å andra sidan beskrivas som ett perspektiv som i efterterhand kan göra reda för varför reformerandet fick det utfall det fick. Organisationer ses då som ganska beständiga resultat av traditioner, normer och regler samt att just det ständigt skapar ett gap mellan mål och verkligt utfall.

Vi lever i ett reformintensivt samhälle som sysselsätter mängder av apparater och personer som reformerar. Men syns förändringarna i vårt vardagsliv?

genomförs och utvärderas samt en verklighetsnivå där det som sker sker:

"På reformnivån tycks ofta något vara åtgärdat, när man planerat en reform och skrivit en lag och författningstexter. De som planerat tycks sedan leva i denna behagliga värld — man har reformerat bort problemen — en ansvarig minister har tagit upp frågan".

Detta sätt att se på reformer antyder att de kan ha en mening även om de inte resulterar i avsedda konsekvenser. Poängen med en reform är ju inte endast att den leder till vad någon väntade sig (rationalism) eller till något som dominerande aktörer inte väntade sig (institutionalism), utan att reformen oberoende av vad den resulterar i är ett resultat i sig själv.

Reformer som rutin

Brunsson & Olsen hävdar att reformer är rutin snarare än brytpunkter i organisations utveckling. De behöver egentligen inte ha så mycket med förändring att göra, utan kan snarare utgöra hinder för förändring. Därmed närmar de sig synen på reformer som ritualer. Vi lever ju i ett reformintensivt samhälle som sysselsätter mängder av apparater och personer som reformerar, samtidigt som vardagslivet tycks vara relativt oberoende av allt reformerande. Att detta skulle bero på att organisationer är regelsystem som får traditioner att fortleva och som gör organisationer beständiga mot förändring, är nog bara en del av sanningen. Reformerna är ofta uttryck för intressen

som kolliderar med andra intressen. Att det sedda resultatet ofta inte leder till avsedda resultat är mot den bakgrunden en illustration av maktstruktururs beständighet, men samtidigt rättfärdigar reformerna makten genom att de utlovar att en förändring är på gång.

Reformnivåen har trots allt åstadkommit en nyansering av det ensidigt svarta och vita. Mellan positionerna "detta är dåligt, här måste en förändring ske" och "detta blev gott, här har en förändring skett" har en ibland förändrande mellanposition smugit sig in: "en förändring till det bättre håller på att ske". Exemplet är otaliga: arbetslivet håller på att demokratiseras; miljöns håller på att förbättras; vapenarsenalerna håller på att nedrustas; den offentliga sektorn håller på att effektiviseras osv i all oändlighet. Att i ex miljöns håller på att förbättras betyder inte att den till sist blir god, endast att den blir godare än vad den var i utgångsläget.

I "Makten att reformera" beskrivs dessa reformprocesser på ett övertygande sätt. Vad som trots allt saknas är ett perspektiv på de maktstrukturer och motsättningar som gör att företeteleser på en och samma gång håller på att förbättras, demokratiseras, effektiviseras osv i förbättringslängan, odemokratiska och ineffektiva. Makten att reformera är säkerligen, som Brunsson & Olsen skriver, överdriven men förhåller det sig på samma sätt med makten att läsas reformerna?

Anders Persson
Nils Brunsson & Johan P. Olsen (red); Makten
att reformera, Carlsson.

HD 11/8 1990